

GASETA DE LES ARTS

1.er JUNY 1924

DIRECTOR: JOAQUIM FOLCH I TORRES

Any I. — Núm. 2

El pintor Canals, retratista

En Ricard Canals és un dels nostres grans artistes del retrat. La seva pintura sensitiva ha trobat en la realitat de les imatges vivents dels nostres dies motius vastíssims al desenrotllament del seu art de pintor. Netes les seves teles de tot apriorisme subjectivista i, en conseqüència, de tot prurit psiclogista, els seus retrats han vençut aquí aquella escola decorativa d'anys enrera que, seguint els camins de la pintura literària de les joves escoles de Madrid, venia a interposar entre la vida i la pintura les prestigioses pàtines dels quadres de Museu, o les romàntiques composicions escenogràfiques dels fons que tractaven de trasposar els personatges retratats, en un món històrico-ideal superior a la nostra realitat tan mateix pictòrica i sortosament menys pintoresca del que aquella moda ens exigia.

Evidentment, el retrat no és una decoració de la persona, ni una exaltació d'ella a poses precioses i a contorsions que l'acostin, pels efectes enganyosos d'una realitat penosament composta, a determinats retrats famosos en la història de la pintura, sinó la veritat mateixa de la vida palpitant en la realitat de la carn del personatge i en les robes que la cobreixen, sota la llum del dia que el pintor s'ha posat a pintar-lo.

Calia, per a vèncer aquell corrent malaltís que una estona féu una certa forrolla entre nosaltres, que el realisme d'en Canals anés ben proveït de veritable saba pictòrica, i que les seves eines fossin veritablement destres i capaces del triomf que ha aconseguit. Calia, en un mot, el ver artista que eleva la veritat a bellesa i que trasmuta les coses passatgeres de la moda i els costums, a pintura vera, perquè els seus retrats guanyessin per si sols els prestis mateixos que tenen aquelles obres dels grans mestres antics, de les quals es feia un lamentable trucatge.

D'altra banda, tota una teoria psiclogista de la pintura del retrat, semblava exigir del pintor una misteriosa virtut de penetració que descobrís l'ànima dels personatges i la deixés exposada a la tela com si aquesta fos un document de laboratori. Manta incapacitat s'havia apoiat en aquesta habilitat excusa psiclogista, per a raonar determinades deformacions destinades a accentuar caràcters, com si la veritat que el pintor dotat copsa davant les coses, no comportés amb ella l'ànima, que és al capdavant la que determina els caràcters d'elles. La història dels retrats psiclogics, caiguda també en desmoda, ha deixat per fi ben sentat (i els retrats d'en Canals pla bé ho demostren) que el retrat és al capdavant pintura, i que per fer-los bé cal ésser, abans que tot, pintor.

Algú, en la subjecció que l'art del retrat diria's que porta implícita, estranya com un artista que, com en Canals, ha anat a l'avantguarda de la nostra renovació artística, demanant allò que en diem la llibertat de l'art, s'emmotlli a aquestes obligacions penoses de retratar figu-

res que a l'atzar se li planten al davant. Certament això seria una absurda renúncia a la llibertat de l'artista, si aquest tingués l'obligació precisa d'atendre tots els encàrrecs que se li fan. Un dia posàvem a en Canals aquesta qüestió, i molt afanyat a respondre ens deia que no són pas els retrats el que li interessa com a gènere, sinó les belles figures pictòriques que els aspirants a retratat li aporten. D'entre elles, doncs, el pintor escull, i encara en algunes ocasions (el preciós retrat de dona del nostre Museu d'Art Contemporani és una d'elles) és l'artista qui ha sol·licitat la figura. No farien altrament sens dubte tots els grans pintors retratistes de la història, i així la sèrie dels seus retrats (com en la sèrie dels retrats d'en Canals ho ha esdevingut) constitueix no pas un rengle de figures encarcades, sinó un rengle de teles, la valor pictòrica de les quals és exactament

la mateixa que la de les obres d'altre gènere.

En Canals retratista, doncs, no és pas un especialista del retrat com tants n'hem vistos, el mèrit i el prestigi dels quals ha consistit en alçar pel mitjà d'una habilitat d'ofici, sovint molt apreciable, la manera de lograr semblances lleument afavorides per complacència de l'interessat i sovint del propi artista. Les galeries d'ex-presidents en algunes corporacions públiques, donen una trista mostra en conjunt — i salvant excepcions dignes d'elogi — del que ha arribat ésser el retrat dels nostres especialistes. Del temps dels nostres pares, tots hem sentit parlar dels tres o quatre pintors a qui acudien els barcelonins a fer-se retratar, i d'entre ells, el cas més notable, que era en Caba (realment meritíssim i digne de tota atenció), era justament el cas d'un pintor contrariat al qui no era pre-

Retrats per R. Canals.

(Fol. Serra)

cisament el retrat ço que li interessava més de fer, sinó la pintura mural.

L'art del retrat no és, doncs, un gènere a exercir com una especialitat ni per tal es requereixen per a la seva pràctica més condicions que la d'ésser un bon pintor. Ningú, avui, acudiria a fer-se retratar al taller d'en Joan Llimona, i no obstant coneixem d'en Llimona alguns retrats (entre ells un d'exquisit de D. Raimon d'Abadal) que per ells sols donarien dret a aquell artista a plantar-se de retratista. Com ningú encomanaria la seva efígie a en Baixeras, i, no obstant, el nostre Museu d'Art Contemporani posseeix un retrat fet per ell, de la seva esposa, que és una de les més notables obres que han sortit del seu pinzell.

Res més que la fresca i pura emoció que sentiria l'artista davant d'un tema de realitat qualsevulla, és el que fa dels retrats una obra d'art. Es precis veure com en les obres d'en Canals el qui triomfa és el pintor i el qui atrau i aboca l'ànima de l'artista a la seva obra és la pintura. Per ell, que estima l'encís de la bella matèria pictòrica, i sent la qualitat de les coses, res més aposta que els múltiples temes de treball que les figures plantades al davant seu li ofereixen, i en contemplar les teles plenes d'una elegància característica i inconfusible, s'entreveu prou allí on el pintor ha trobat una major complacència; ara un matis iritzat de robes sota la llum, ara la carnadura palpitant d'un rostre, ara el caient d'un braç o la fina delícia d'una mà acaronent les sedes que l'envolten...

No serà per dir de l'una o altra de les seves pintures. Recordem entre els retrats de dona aquell deliciós, suau esmentat, que es guarda en el nostre Museu i que és una vera delícia de negres i de grisos enquadrant un rostre femení sanguini, on brillen esclats de vida pictòricament magnífics. Recordem sobretot el de l'esposa i el fill del pintor, formant un grup, que aquí reproduïm, i el de la jove amazona que també il·lustra aquestes pàgines. Recordem entre els d'home, sobre tot, els del Sr. Baró de Güell vestit de caceria i el d'en Lluís Plandiura. Deixem els altres no pas pel seu desmèrit, sinó per no fer aquesta llista interminable, i diguem, creient-nos fer el millor elogi de l'obra d'en Canals retratista, que el seu art no és certament un art de «retratista», sinó un art de pintor que el que vol i estima, pel damunt de tota altra cosa, és «la pintura».

JOAQUIM FOLCH I TORRES

NOTICIARI

Artistes catalans a l'Amèrica del Nord.

Es troba a Nord-Amèrica en Ramon Casas, que ha anat a complir una sèrie de comandes de retrats, rebudes durant el seu viatge de l'any darrer. També es troba a Nord-Amèrica l'escriptor en Josep Clara, que ha efectuat una exhibició privada d'obres seves, que ha obtingut un succés

En Ricard Canals.

(Fot. C.)

extraordinari. Coincidint casualment ambelles, s'es trobat també a l'Amèrica, el gran decorador en Josep Maria Sert, qui ha anat a plaçar una de les decoracions murals darrerament acabada i que en ésser exhibida a París, la passada tardor, obtingué un èxit sorollós entre el gran públic i l'alta crítica de la capital francesa.

L'estudi del problema de les arcuacions dites lombardes, en l'arquitectura romànica.

Els qui segueixen d'aprop l'activitat científica de l'estimat arqueòleg i arquitecte en Josep Puig i Cadafalch, saben de temps com les seves activitats en aquest aspecte de la seva personalitat varia, anaven totes adreçades a l'estudi de l'extensió de l'arquitectura romànica emparentada amb la nostra, i especialment d'un element característic de la seva ornamentació, que és aquest de les dites arcuacions lombardes. Publicada la seva història de l'Arquitectura Romànica a Catalunya, aquest problema l'apassionà i li prengué les escasses hores que li deixaven lliures les seves múltiples ocupacions de President de la Mancomunitat i d'arquitecte. Així i tot, les seves recerques, ajudades per comunicacions que a propòsit del tema rebia dels més diversos indrets d'Europa, li permeteren constatar una curiosa escola arquitectònica estesa pels països balcànics, on en ple segle XIV es perpetuaren, com a deixes d'una tradició més vella, formes exactes a les de la decoració del romànic nostre, no sols en quan a les arcuacions dites lombardes, sinó també a la decoració policroma exterior de les esglésies, segons els restos dels exemples que tenim aquí a la vall de Bohi.

Les presents circumstàncies, que han allunyat al Sr. Puig i Cadafalch

de les seves ocupacions polítiques, i la seva darrera estada a París, han permès avançar l'estudi en preparació, sobre el qual parlà en la capital francesa amb diversos arqueòlegs i entre ells, amb els professors romanesos, que cursaven enguany en els cursos d'intercanvi de la Sorbona. L'interès del problema féu que el Sr. Puig i Cadafalch fos insistentment invitat a Romania, per a procedir a l'examen visual dels monuments que interessaven el cas, i que aprofitant la reunió del Congrés internacional d'estudis bizantins, que s'ha celebrat a Bucarest aquesta primavera, exposés allí els resultats preliminars del seu estudi.

Després de la seva excursió als països balcànics, el Sr. Puig i Cadafalch, ha visitat Constantinoble, Atenes i varies ciutats d'Itàlia.

Acompanya a l'eminent arqueòleg, la seva esposa.

Els estudis del professor Elie Lambert a Barcelona.

Es troba des de temps a Barcelona el professor francès M. Elie Lambert, agregat de l'Universitat de França, que ha donat un interessantíssim curs de divulgació d'història de l'art, a l'Institut Francès de la nostra ciutat. La presència de M. Lambert a Barcelona, té, com a principal objecte, una missió d'estudi de determinats tipus de l'arquitectura, incomplets per destrucció a França, que possiblement expliquen l'evolució de l'arquitectura romànica a la gòtica.

Aquest problema de la naixença de l'art gòtic, mal conegut encara, és possible que pugui rastrejar-se a Catalunya, a l'Aragó i a Navarra, en monuments construïts sota l'influència francesa d'aquell moment de formació del gòtic o d'evolució del romànic cap al gòtic, que aquí

poden haver-se conservat intactes. Certament, en aquest cas, l'estudi de l'arquitectura gloriosa de la França medieval, tindria en terres del nostre país els seus documents inicials.

Desitgem a M. Lambert, que la seva missió sigui ben fructuosa.

(Segueix a la pàgina 5)

El Santuari de la Mare de Deu del Carme a la Diagonal.

Es un propòsit de la GASETA DE LES ARTS el de donar a conèixer al gran públic les obres que fan els nostres arquitectes. Tenim a Barcelona un públic interessat per les exposicions d'art, però no hi ha encara un públic interessat per l'arquitectura. Sovint passen inapercebudes, i sense el menor comentari obres importants; obres que han costat anys de treball, obres que a la fi són les que determinen, amb una tinta difícil d'esborrar, la fesomia de la ciutat creixent.

Aquesta indiferència pública per l'obra de l'arquitecte és un mal greu, perquè, alhora que lleva l'estímul al qui fa bé, fa irresponsable al qui fa mal. I el sentit de la responsabilitat artística de l'arquitecte enfront d'un públic intel·ligent i afectuós que el mira i el comenta, podria certament resoldre molts dels mals que les més complicades legislacions no podran mai solucionar.

La GASETA DE LES ARTS, però, creu que no és l'hora d'establir, davant les obres que es fan, una crítica, difícil certament, i d'altra banda, mancada d'autoritats disposades a exercir-la. L'hora d'ara és més aviat la de cridar l'atenció del públic sobre els edificis interessants que s'alcen de nou, o damunt d'aquells massa aviat oblidats pel costum de veure'ls cada dia.

Així, el nostre propòsit és el d'exposar simplement els resultats de l'obra, acompanyats d'un comentari breu de l'arquitecte autor. Que ell ens expliqui com l'ha feta, quines directrius ha seguit el seu pensament, quines solucions generals ha adoptat per a resoldre el seu programa.

Començant, doncs, el compliment d'aquest propòsit, publiquem avui les adjuntes fotografies del nou Santuari del Carme a Barcelona, i les notes que sobre d'ell ens envia, responent al nostre prec, l'arquitecte D. J. Domènech Massana, i que van a continuació:

«Data del segle XII la vinguda a Catalunya de l'Orde Carmelitana, celebrant capítol en Barcelona en l'any 1223.

S'establí l'Orde ja reformada a fi del segle XVI, fundant l'any 1586 a la Rambla en el convent de Sant Josep (avui mercat). En 1626 fundaren a extramurs altre convent, avui parròquia de Sant Josep de Gràcia (Josepets).

Passades les revolucions del segle XIX, retornaren a Barcelona, establint-se en la iglesia de Santa Marta, avui desapareguda per la Granvia Laietana.

Retrat d'Amazona, per R. Canals.

(Fot. Serra)

La nau i la cúpula del nou Santuari del Carme a la Diagonal.

Arquitecte: Domènec Massana

Les obres de l'actual temple i residència dedicat a la Verge del Carme començaren en 1910, inaugurant-se la part acabada en 13 de gener de 1921, topant, en el transcurs de bastir-la, amb les dificultats de la gran guerra i amb la pujada dels materials, la qual va ésser causa d'haver de variar amb major modèstia el projectat temple, obra

Estudis per a la decoració de l'Absis del Santuari del Carme.
Arq.: Massana Dec.: Labarta

del meu pare (a. c. s.), l'arquitecte Domènec Estapà.

Encarregat de continuar la direcció de les obres en 1917, vaig procurar secundar el plan concebut, continuant-lo fins a l'acabament, posant-me com norma a seguir la tradició de l'estil en les mostres arqueològiques que dels nostres monuments resten, com principal font d'inspiració.

L'estil de l'església està basat en el romànic, adoptant els elements moderns de construcció i els motius ornamentals que tan pròdigament presenten les esglésies de nostre Pirineu, transplantades avui les millors al Museu de Barcelona.

Restava acabat tan sols l'interior, és dir, solament la part utilitària, i Déu sap quan podrà prosseguir l'acabament de l'exterior.

La planta s'adapta a la forma i exigències del solar: i és de tres naus, amb creuer amb cimbori i un gran absis.

Les naus dels costats donen lloc a unes galeries que recorden l'església de Sant Miquel de Hildesheim, i permeten major capacitat, a la vegada que a l'abraçar-se sobre el portal de l'atri permeten disposar al front el cor de la comunitat.

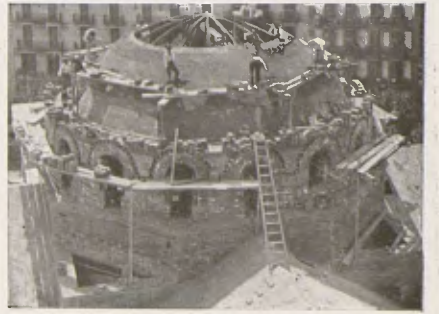
El cimbori és una volta de maó pla de 11'50 metres de llum, formada per la intersecció de vuit cilindres que la trituren en setze costats o panys que l'acosten a la forma esfèrica. Exteriorment és cilíndric, amb coberta cònica recordant el de Sant Cugat de Salou, si bé el nostre té finestres en cada pany, en comptes d'arcuacions cegues. Descansa el

cimbori sobre una combinació de trompes que provenen de la transformació de la planta quadrada del creuer, al vuitavat i, finalment, al cilindre. Tota l'estructura descansa sobre jàceres de ferro, per no disposar d'espai per als contrarrestos i gruixos tradicionals, encara que això sia una mentida estructural imposada per circumstàncies especials. Els arcs del creuer són formats per embans que descansen en un teixit de ferro que penja de les esmentades jàceres.

La decoració exterior del mateix recorda els finestrals de Cornellà de Conflent. La gran volta de la nau central és de canó seguit.

Tota la gràcia, un cop llesta la caixa, devia consistir en la decoració o més pròpiament l'ornamentació interior de l'estructura, i la sort va ésser trobar al bon amic Francisco Labarta, qui, després d'haver-lo empapat de les pintures murals de Sant Miquel de la Seu, Tahull, Bohí, Esterri, Pedret i altres de nostra terra i posant-li aquelles traves que tan naturals trobem d'imposar als qui no són artistes de compàs i metre, amb el major èxit, i sense precedents, sapigué treure gran partit de nostra compenetració deixant una mostra a Barcelona de lo molt que arribarà a fer i marcant una fita que sortosament ha assenyalat un nou camí en l'arquitectura religiosa de la nostra ciutat.

L'esmentada composició ornamental està executada amb mosaic venecià per ço que respecta a les figures i valencià per raó d'economia la resta del gran absis. En sa part alta hi ha el Creador en sa Trinitat ro-

Construcció de la cúpula del Santuari del Carme.

Arquitecte: Massana

dejat de les representacions dels nou chors angelics, presidint la composició. En el mur cilíndric, i presentant homenatge a la Verge, a dreta i esquerra hi han les processons de sants i santes de l'Orde que presideixen Sant Elies i Santa Teresa.

En l'arc tricinfal campegen, junt als escuts de la Casa Lepes i de Santa Teresa, els de les nacionalitats ibèriques, amb les dates de la fundació i restauració de l'Orde carmelitana.

El cimbori, a on s'hi glossa la lletania lauretana, i les voltes i paraments són pintats al fresc.

Aquest és el conjunt, breument descrit, de l'església, a on s'ha fet revivre un art no tan estimat com es mereix i que de sa pròpia riquesa s'obté la major severitat; havent pogut sortejar les dificultats i traves que sempre surten, ja siguin degudes a les circumstàncies, al temps i als homes.

J. DOMÈNECH MASSANA (Arquitecte).

El trifori del Santuari del Carme a la Diagonal. ... Arquitecte: Domènec Massana

LLUÍS MERCADÉ. — Figura. Galeries Dalmau.
(Fot. Serra)

Les Exposicions

El Saló de «Les Arts i els Artistes» a les Galeries Dalmau. — L'exposició anyal d'aquesta associació, ha donat una bella prova de vitalitat. Una part de la joventut més selecta, hi és agrupada i alternen els pintors com en Canals, en Colom, en Carles i en Pasqual, que es troben al punt àlgid i substancials en la seva carrera, amb les joventuts inquietes d'avançada que s'afanyen per a dir la seva paraula imprecisa encara en molts casos.

Les tres sales de Can Dalmau que ocupa l'Exposició, produeixen de conjunt una bella sensació de plenitud. No en va passen els anys, i clarament es veia com els anys contribueixen a determinar en els artistes una orientació ideal dels seus esforços i un coneixement major en l'ofici. Per a pintar doncs, es veu que no n'hi ha prou en tenir vocació i entusiasme i sensibilitat, sinó que calen anys. Els anys fan, certament, una part important de la feina, i potser la part més important, que és la de «madurar».

Es presentaren a l'exposició fruits madurs, com el retrat de la Srta. M. L. B., d'en Canals, els quadres d'en Carles, l'«Interior de Bosch» d'en Colom, els tres «Paisatges» d'en Pasqual, i l'Aiguafort d'en X. Nogués. Entre els escultors, hi havia dues bellíssimes testes d'en Casanoves, inspirades en la manera tendra de la seva darrera etapa i les figures d'en Gargallo que posen d'un salt aquest escultor entre els de primera línia. D'en Casanoves, al qui hem vist en la seva exposició d'aquest hivern aconseguir aquella flonjor d'humanitat que ha de portar la seva obra als resultats definitius que d'ell cal esperar, no cal parlar-ne. D'en Gargallo, en canvi, cal ocupar-se'n perquè aquest cop ha arribat més enllà del que havia arribat fins ara.

El seu bronze del «Gitane» és una obra d'escultura sòbria i verament imposant per la seva veritat i pel seu estil profund. La figureta d'«Es-

clava», que és perfecta, ens plau menys que el seu «Gitane», perquè hi ha en ella una tendència d'estil menys pura, que tracta de portar-nos a suggestions d'art extremo-oriental, que dit sia de passada, és molt difícil d'aconseguir de la manera brillant que el nostre escultor les aconsegueix. El model de la «Baigneuse» té trossos verament exquisits, especialment en el bust i la testa on campa una emoció molt viva i molt humana. Els draps que aquesta figura porta al braç, són un cas únic d'amorosa afeció en el modelat. Per això i altres coses, el cas Gargallo és interessant.

En Rafel Benet hi exposava un retrat de nen interessant. Aquest pintor, l'hem vist de poc en la seva exposició particular a la sala de «El Camerín» i és dels que avença decidit cap a abraçar la pura veritat de la natura i es complau per tal en la nuesa d'aquesta veritat, rebutjant els elements plàstics que la fan més bella, però menys pura. L'agror d'aquesta veritat posa a prova els pinzells més destres i allí on aquests no arriben, hi trobem almenys la gràcia d'una confessió humil, i l'assegurança de que per aquest camí s'arriba als resultats magnífics que en Benet alcançà en alguns dels seus paisatges exposats a «El Camerín».

Altres pintors que ens cal seguir i que seguim amb interès creixent és en Marian Espinal. En aquesta exposició ens hi portà tres obres, d'entre les quals preferim el seu «Interior», verament revelador d'una sensibilitat exquisida de pintor.

En Lluís Mercadé exposà dos paisatges i una figura, pintada amb fresca sobrietat i admirablement resolta. En Jaume Mercader, menys segur, oscil·la en el seu estil, cap a concisions que en comptes de fixar la veritat, la miniaturitzen d'una manera elegant i perillosa. En Togores mostrà tres teles, dues d'elles amb figura, de les quals és una bella mostra el grup de família que reproduïm adjunt. Cal esperar d'aquest artista molt, si observem que els trets del seu estil «avanguardista» van empal·lidint a mida que s'acosta a l'alcanç de les qualitats reals, on hi ha al capdavant la solució plàstica de la vida.

En C. Ricart ens plau principalment en els seus dibuixos. Entre els dibuixants, és digne d'esment especial l'Obiols, i particularment ho és el projecte de decoració que exposà. Son d'un interès agut els dibuixos d'en Ràfols i de l'Espinal.

Exposició Torruella a Can Parés. — El pintor Torruella ha exposat a Can Parés una col·lecció molt interessant de notes i dibuixos i algunes obres de caràcter definitiu. El pintor ofereix una facilitat en alguns punts notabilíssima i una manera brillant.

El «Saló Noucentista» a «El Camerín». — Aquest aplec de joves, que ha exposat les seves obres a «El Camerín» ens ha ofert enguany una novetat. Aquesta és l'aparició (almenys ho és per a nosaltres) d'un home verament dotat per la pintura. Aquest home nou és en Alfred Figueres. Creiem que pot esperar-se molt d'ell si la facilitat no se l'endú.

Exposen amb ell en Ramon Carbonell, en Joan Jordà i en Joan Vicens, notes de força interès, sobresortint altre expositor, en Rafel Tona, escultor, amb algunes obres de retrat, verament notables i dignes de que es posi l'atenció en l'obra d'aquest novell artista, que és plena de belles promeses.

Exposició Ignasi Mallol a «El Camerín». — Es oberta aquests dies a la sala de «El Camerín» una exposició interessantíssima de pintures d'en Ignasi Mallol. És el d'aquest artista, un cas de vocació que l'ha allunyat de la vida ciutadana, per a mantenir un contacte permanent amb el paisatge natural.

L'art d'en Mallol, en la darrera Exposició d'Art, es mostrà amb maneres noves influïdes sens dubte pel fortunisme. Dues de les teles aleshores exhibides, assenyalaven un nou pas en la carrera de l'artista, i ara d'aquells indicis, en veiem aquí una prova plena i completa, fins a poder dir d'en Mallol, que dins la nova manera aleshores iniciada, en algunes de les obres ara exposades, no pot arribar més enllà.

Aquest «no arribar més enllà» seria un perill certament, si en Mallol no fos un ardit lluitador que en emprar les maneres fortunianes, sap perfectament que podria caure en els defectes del post-fortunisme habilitós, que porta a la pintura al dissecament trassut de la realitat, i al «tocadillo» d'en Baldomer Galofre. En Mallol,

JOSEP TOGORES. — Pintures. Galeries Dalmau.
(Fot. Serra)

qui no ha perdut la viva emoció de la natura, que al fons aguanta tots els grans paisatgistes; en Mallol, que sap que un Corot és al capdavant la palpitació d'un gran esperit feta plàstica, passa ara per aquesta escola de precisió i d'habilitat, dignament i amb una sobrietat meritòria, en un home dotat de tanta facilitat com ell.

La nostra jove escola, mancada en alguns casos d'ofici, dona amb el Mallol d'aquesta exposició un cas d'ofici que la dignitat de l'artista no converteix en virtuosisme. D'aquí en endavant, cap a les infinides milloracions de l'art, aquest «ofici» d'en Mallol ha d'ésser-li de gran profit, i les obres d'ara, guardades, com un aspecte de la nostra pintura moderna en les nostres col·leccions, senyalaran un pas en la carrera del nostre artista i un moment potser del nostre moviment actual, si tenim en compte que ja a hores d'ara, la manera fortunista d'en Mallol, ha influït a més d'un i més de dos dels nostres artistes.

Exposició d'obres de Fortuny a les Galeries Laietanes. — L'obra de Fortuny va ésser més estimada cada dia del nostre públic, que després d'uns anys d'oblit injust, li han donat a conèixer uns quants entusiastes i ara darrerament, l'ingrés en el nostre Museu de la seva obra més popular «La Vicaria», que és un model de virtuositat i de potència d'ofici.

L'interès del públic pel gran artista es veu prou manifest en la presència constant de espectadors, en la Sala del Museu de la Ciutadella on son exposades provisionalment algunes de les seves obres, en espera de la sala definitiva en el Museu d'Art contemporani, l'obertura del qual creiem que no es farà esperar.

La direcció de les Galeries Laietanes, donant una prova de bon cop d'ull, ha sapigut correspondre a n'aquest interès del públic d'amateurs

D. CARLES. — Port sobre la Mediterrània.
Galeries Dalmau. (Fot. Serra)

IVO PASCUAL. — Paisatge d'Olot. Galeries Dalmau.
(Fot. Serra)

JOAN COLOM. — Interior de Bosc. Gal. Dalmau. (Fot. Serra)

de Barcelona, reunint una col·lecció de notes interessantíssimes, en la majoria de les quals hi ha el segell de la venda del taller Fortuny, certificant la seva autenticitat rigorosa.

Hi ha entre les obres exposades, una nota de paisatge, d'una força de llum extraordinària, que mereix un lloc d'honor en alguna de les nostres col·leccions de pintura moderna. Una deliciosa aquarel·la d'un paisatge de Portici, semblant de tema al paisatge del mateix lloc que hi ha al Museu, dóna una mostra del domini portentós que tenia Fortuny d'aquesta tècnica, com ho proven les aquarel·les dels «Moros a la Platja» i «El Contino» del nostre Museu Modern.

Algunes altres notes, com la del «Voluntari català», apunt pot-ser per al seu gran quadre inacabat de la «Batalla de Wad-Rass», una testa d'home i un dibuix a la ploma i algun altre, completen aquest conjunt tan interessant d'obres fortunyanes, reunides amb esforç per les Galeries i repatriades la totalitat d'elles, ja que han estat adquirides a l'estranger, on figuraven des de la famosa venda del taller de l'eximí pintor.

A continuació reproduïm traduït l'article publicat en el *Diario de Barcelona*, amb motiu de l'Exposició Llimona, perquè en ells s'ofereixen observacions molt interessants sobre l'art d'aquest mestre estatuaire i sobre la famosa qüestió del nu en l'art.

MARIAN ESPINEL. — Paisatge. Gal. Dalmau. (Fot. Serra)

Els castos nus de Josep Llimona.

Diguem-ho d'un cop: ben poques vegades, i ben poques ocasions com és aquesta, la nostra consciència d'home honrat s'ha sentit tan assistida de la raó estètica en favor del nu artístic, com davant d'aquests castos nusos que Josep Llimona, l'escultor insigne, ofereix als ulls de tot Barcelona des de l'intima saleta de les Galeries Laietanes.

Es que's tracta de nus necessaris; l'artista, per altres mitjans que no haguessin sigut els de la plasmació de la forma humana femenina, no hauria, sens dubte, pogut comunicar a altri aquest sentiment de lo Bell que en lo més íntim del seu ésser sensible es va engendrar sense pendre cos en cap determinada forma, ans bé encarnant-se en aquest món de lo abstracte en que tan sovint s'encarnen els sentiments dels artistes sense que hi hagi altre mitjà d'exterioritzar-los que el de les abstraccions de forma i de color responent però al ritme de les coses sensibles que'ns parlen de la bellesa de lo increat.

Es que l'escultor ha fet una creació de la forma humana en aqueixos nus de les Galeries Laietanes, i més que en tots en el de la «Figura dreta» que presideix l'exposició des de la glorieta del fons; ha abstraccionat — si se'ns permet l'expressió — la forma humana del seu cos, ha substituït la sensació de la carn pel sentiment expressiu de la seva forma; ha mostrat pura tota l'espiritualitat d'aquest bulto femení sense el recurs de viaticar-lo amb la més mínima matèria.

Per co s'ofereix tan casta, tan bella i tan serena la pura nuesa de la «Figura dreta», així com la de les altres estàtues. La més lleu idea de sensualisme és ben lluny del concepte creador de totes aquestes figures d'en Llimona. Amb exigències materialitzants vàrem voler analitzar, perquè la idea semblava arrencar de l'adolescència que l'artista volgué encarnar en la figura senyalada al catàleg amb el número tres, i la bella figura de l'«Adolescent», no'ns va parlar d'altra cosa que d'aquests esllanguiments propis d'una ànima que s'obra a una vida més conscient...

Complacència espiritual tan sols; els ulls encantats segueixen les harmonioses línies d'aquells cossos gràcils i palpitants, i es posen ara en les clares llums d'un pla prominent, ara en les toves ombres d'una depressió; i és el ritme tan sols, el ritme de les eternes harmonies que el Creador ens deixa besllumar a través de la bellesa, lo que es destria en tota l'obra de l'artista. Es que en aquestes figures d'en Llimona no hi ha res que no sia essencialment necessari per a fer ressaltar la bellesa formal amb que Déu va complaure's vestir l'ànima humana, és que les figures d'en Llimona lluny d'exposar ostentament les seves nueses, les velen amb el vel del seu continent naturalment honest. Eva, abans de tastar la fruita prohibida, devia mostrar-se a Adam amb la mateixa castedat amb que es mostren aquestes donzelles d'en Llimona.

Hi ha una prova, oferta per la casualitat, per a provar el valor de castedat d'aquests bellíssims nus d'en Llimona. Si la «Figura dreta», una estàtua de donzella completament nua com la Venus que els de Guido compraren a Praxiteles, presideix l'exposició, dues imatges de la Verge, una amb el Jesuset a braç, l'altra una Verge nena, flanquejen en llurs extrems les dues línies en que són posades les demés estàtues, dues de les quals solament són vestides. Les idees de puresa, de castedat, de devoció que desperta aquella Nena Santa que fou Verge àdhuc essent mare, no desdiuen, ben al contrari, harmonitzen perfectament amb els sentiments que desperten les altres creacions de l'artista. Quin contrast llindant amb la irreverència oferiria d'altra manera aquesta exposició! Quina pena, quin malestar no sentiria l'esperit del creient si el concepte de bellesa que va presidir la plasmació de les bellíssimes Verges no hagués sigut el mateix que va presidir la plasmació d'aquelles castíssimes nueses!

Cal que aquesta exposició d'en Llimona la vegi tothom; ella és la més eloqüent lliçó de l'honestitat de la cosa artística, de la castedat de la cosa bella; ella ensenyarà a la gent que el nu, quan no és una creació vana, ni és reproduït sense to ni so, ni ofert en turpides actituds, o desvergonyidament ostentador de la nuesa, i

PAU GARGALLO. — Retrat de X. Nogués. Galeries Dalmau. (Fot. Serra)

que quan l'artista l'ha purgat dels detalls no necessaris a la idealització de la forma humana, és un plaer per a l'ànima, és un aliment per a l'esperit i una font educadora del sentiment estètic; i ensenyarà a conèixer la moneda falsa de tantes nueses que foren concebudes, realitzades i mostrades vanament a la indocta candidesa del públic.

LL. FOLCH.

NOTICIARI

(Continuació de la pàgina 2)

El curset sobre la pintura romànica damunt taula, al Centre Excursionista.

En els dies senyalats (14, 21 i 28 de maig), han tingut lloc les tres primeres lliçons del curset que sobre la pintura romànica damunt-taula a Catalunya, ve donant el director de la nostra GAZETA DE LES ARTS i dels Museus de Barcelona, en Joaquim Folch i Torres. Ha assistit a les tres lliçons una concurrència numerosa que omplia la Sala d'actes del Centre Excursionista.

Seguint l'ordre del programa, en la primera lliçó va donar una idea del valor que representa dins els monuments de la pintura occidental de l'edat mitja d'Europa, el nucli romànic de Catalunya, ell sol més numeros del que sumen reunits tots els altres monuments d'aquesta data, conservats fins avui.

R. BENET. — Retrat de nen. Galeries Dalmau. (Fot. Serra)

FORTUNY. — Voluntari català. Galeries Laietanes.
(Fot. Serra)

Dóna ràpidament un resum de l'estat dels coneixements sobre la qüestió de la nostra pintura romànica, resumint el que han dit tots els autors que fins al present se n'han ocupat, establint unes conclusions de tot el que sabem fins al moment d'emprendre el seu estudi.

Entrant en matèria, estudià l'aspecte utilitari dels monuments (frontals, meses, cobertes d'altar, retaules, etc.), i presentà la reconstrucció de nous tipus d'altar, a base dels monuments estudiats, oferint dades precises per a determinar com anaven col·locades en l'altar romànic, les imatges en talla. Aquest problema de la col·locació de les imatges en talla, tan abundants, quedà a base de les projeccions, definitivament aclarit.

En la segona lliçó tractà dels procediments usats pels pintors romànics damunt taula, estudiant els procediments usats en la construcció i preparació de les taules, el dibuix a punxó o a punta seca, els colors usats, la tècnica pictòrica, els relleus de fusta tallada i els relleus d'estuc. Cotejà els procediments que l'examen detingut dels frontals permet de reconèixer com a usats per aquells artistes, amb les instruccions i fórmules que sobre l'art de la pintura damunt taula donen els autors dels segles X, XI i XII (Teofil i Heracli), resultant que en la majoria dels casos, les tècniques indicades pels dits autors, no són les següents.

Estudià la qüestió dels relleus de talla i dels d'estuc. Per aquests darrers, cercà els antecedents de la tècnica a Europa en la edat mitja, trobant-los en les decoracions murals en relleu

de Cividale i Civate, i a l'altar de Civate i de la Basilica Ambrosiana de Milà, en la Lombardia, d'on pot haver vingut aquest procediment a la nostra terra, com altres coses del nostre art romànic hi han vingut.

En la tercera lliçó, s'ocupà de l'aspecte de la imitació de la orfebreria, iniciant la lliçó amb un comentari sobre la mort de les tècniques de la pintura i l'escultura clàssiques, en la fi dels temps antics, i el renaixement de l'orfebreria als inicis de l'edat mitja, en l'aptitud per la qual, coincidien els pobles d'Orient, famosos ja en l'història antiga, pel seu treball dels metalls, i els pobles barbres d'Occident, que no aportaren amb ells altre art que l'art de l'orfebre.

Donà a conèixer en la tela de projeccions, la majoria dels frontals d'altar metàl·lics que es conserven avui encara a Europa: Sant Ambrós de Milà, Cividale, Bale, Quern, Kombourg, Città di Castello, Salerno, Coblenza, Silos, etc., com a precedents dels nostres models pintats i en relleu, que en foren la seva imitació. Establí comparacions entre els tipus indicats i els nostres frontals, sentant, que al llarg dels segles X, XI a XIII, les nostres imitacions d'orfebreria responen als tres grans tipus de l'orfebreria medieval, ço és, la monàstica del nord d'Europa, la de l'orient bizantí i les dels centres llemosins al mig-dia.

Establí tres graus en la imitació que els nostres frontals romànics fan de l'orfebreria, ço és: els que copien possiblement un model, els que obeeixen a l'inspiració i l'ordre d'un tipus d'escola, i els que reunint una serie d'ornaments derivats de l'orfebreria, tracten de donar la sensació d'aquella tècnica, sense obeir a cap model ni tipus determinat.

Finalment, estudiant els frontals on predomina la pintura sobre el relleu, aporta dades que permeten creure que la pintura en aquests casos copia els efectes de l'esmailt: deduint d'això la possibilitat de que l'art antic de la pintura i l'escultura, hagin sobreviscut a la seva mort, complint els modestos oficis d'imitació de coses precioses, i que en conseqüència l'origen de la pintura damunt taula de les escoles trescentistes i quatrecentistes, possiblement es pot trobar en aquestes humils imitacions de l'orfebreria.

El Premi Martorell d'Arqueologia

S'han publicat recentment les Bases del Concurs d'Arqueologia hispana, per a la concessió del Premi Martorell. La convocatòria havia ja sigut feta oficialment a son temps. El premi ara convocat correspon al Concurs de l'any 1927.

Aquest premi, és una fundació de D. F. Martorell i Peña, docte arqueòleg i naturalista, que entre altres fundacions que llegà a la ciutat, tals com el Museu Martorell, base del nostre actual Museu de Ciències, deixà béns, la venda dels quals és destinada a premiar, cada quatre anys, la millor obra sobre arqueologia espanyola, d'autor espanyol o estranger, que a judici del Jurat nomenat a l'efecte, es presenti a concurs. El Premi fou instituït l'any 1878, disposant que fos adjudicat cada cinc anys, el dia de Sant Jordi, patró de Catalunya. Des d'aleshores, han sigut premiades les obres següents:

BALARI Y JOVANY, J.: *Orígenes históricos de Cataluña*. — Barcelona, Hijos de J. Júpiz; 1899; XXXVII, 751 pp. — BEER, RUDOLF: *Handschriftenschatz Spaniens. Bericht über eine in auftrage der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in den Jahren 1886-1888 durchgeführte forschungsreise*. — Wien, 1894. — Aus den Jahrgängen 1891-1894 der Sitzungberichte der phil. hist. Classe der Kais. Akademie der Wissenschaften. — BONSOR, G.: *Los pueblos antiguos del Guadalquivir y las alfarías romanas*. — Madrid, Suc. de Tello, 1902; 23 pp. (De la *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*). — BONSOR, G.: *Les Colonies Agricoles Pre-romaines de la vallée du Betis*. — Paris; E. Leroux, 1899; 143 pp. (Extrait de la *Revue Archéologique*, t. XXXV, 1899). — BOTET I SISÓ, JOAQUIM: *Les Monedes Catalanes*. Institut d'Estudis Catalans. Secció Històrico-Arqueològica. — Vilanova i Geltrú, Oliva, S. en C., tres volumenes, 1908, 1909, 1911. — GUDIOL I CUNILL, J.: *Nocions d'Arqueologia Sagrada Catalana*. — Vich, Viuda de R. Anglada, 1908; XVI, 677 pp. — HÜBNER, EMILIO: *La Arqueologia de España*. — Barcelona, Sucesores de Ramirez y Comp.ª, 1888; X, 288 pp. — LAMPEREZ Y ROMEA, V.: *Historia de la Arquitectura cristiana española en la Edad Media*. — Madrid, J. Blasi y Com.

FORTUNY. — Paisatge de Porticci. (Aquarel·la).
Galeries Laietanes. (Fot. Serra)

pañia, 1908-1909; dos volums. — PARIS, PIERRE: *Essai sur l'art et l'industrie de l'Espagne primitive*. Publié sous les auspices de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres (Fundation Piot). — Paris, E. Leroux, 1903; dos volums. — PUIG I CADAVALCH, J., FALGUERA, ANTONI DE, I GODAY I CASALS, J.: *L'Arquitectura romànica a Catalunya*. Institut d'Estudis Catalans, Secció Històrico-Arqueològica. — Barcelona, Vol. I, La Acadèmica, 1909; Vol. II, 1911; Vol. III, 1918, Henrich i C.ª — SAGARRA I DE CASTELLARNAU, F. DE: *Sigilografia Catalana*. Publicada per l'excel·lentíssim Ajuntament de Barcelona. — Barcelona, Henrich i C.ª, dos volums publicats, 1916, 1922. — SIRET, ENRIQUE Y LUIS: *Las primeras edades del metal en el Sudeste de España*. Resultados obtenidos en las excavaciones hechas por los autores desde 1881 a 1887. Versión castellana de Silvino Thos y Codina. — Barcelona, Henrich y Compañia, 1890, vol. I, texto X, 534 pp.; Vol. II, álbum 70 lám. La edició francesa es publicà a Amberes en 1887. — SIRET, L.: *L'Espagne Préhistorique*. — *Revue des Questions Scientifiques*, Bruxelles, Oct. 1893. — CONCURS DE 1897. ELIAS DE MOLINS, A.: *Numismática Catalana*. No publicada. — CONCURS DE 1912. AGUILERA I GAMBOA, L., MARQUÉS DE CERRALBO: *Estudio de Protoprehistoria Española*. No publicada. — CONCURS DE 1917. GUDIOL I CUNILL, J.: *Arqueologia litúrgica de la provincia Eclesiástica Tarragonina*. (Serà publicada per la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans). — CONCURS DE 1922. DOMÈNECH I MUNTANER, R.: *Armorial Històric de Catalunya*. No publicada.

I. MALLOL, N.º 6. — El Moti de l'Aubert.
Sala de «El Camarin». (Fot. Serra)

I. MALLOL, N.º 11. — La carreta. Sala de «El Camarin».
(Fot. Serra)

Una exposició de fotografies d'imatges romàniques de la Mare de Déu, al Centre Excursionista de Catalunya.

Al Centre Excursionista de Catalunya hi ha actualment oberta al públic una exposició molt interessant de fotografies d'imatges de la Mare de Déu en el període romànic, que es conserven a Catalunya. La Exposició ha estat organitzada per la Secció d'Arqueologia del Centre, constant d'unes dues centes proves que donen altres tants tipus, i entre elles algunes d'imatges de popular devoció, vestides per la moda, que ara es poden apreciar en tot el seu valor escultòric i arqueològic.

D'altra part, aquest recull que ha fet el Centre és d'un interès cabdal pels estudis de la nostra escultura, i sobretot pel de l'aspecte de l'iconografia mariana d'aquest període, que el docte arqueòleg conservador del Museu de Vich, mossèn Josep Gudiol, estudià sàviament en un treball que esperem veure publicat.

La taula de Sant Jordi de Jaume Huguet al Museu de la Ciutadella.

Ha quedat exposada en la primera Sala de la Secció de retaules gòtics del nostre Museu, la preciosa taula de Sant Jordi de Jaume Huguet, que poc abans de la seva mort, D. Emili Cabot cedí al Museu a canvi d'un vidre català esmaltat del segle XVI.

Aquesta obra de Jaume Huguet ha sigut objecte d'interessants observacions per part d'alguns autors estrangers, com Bertaux, von Loga i Mayer, ja que constitueix una de les produccions cabdals de la nostra pintura quatrecentista, i sobre tot, una de les que més personals i característiques es revelen; fora de les influències flamenquitzants o italianitzants.

Sens dubte el Museu amb aquesta bella adquisició, efectuada a l'estiu de l'any passat, ha ingressat a la seva col·lecció de retaules cada dia més nodrida, una peça de primer ordre, que ensenya el grau d'intensitat artística a que havia arribat l'escola local quatrecentista.

En un dels nostres vinents números, ens ocuparem d'aquesta taula de l'Huguet.

La publicació pròxima de Els Trescentistes catalans, per Mn. Josep Gudiol.

Se'ns anuncia pròxima l'aparició del volum dedicat als pintors trescentistes catalans, que el llibreter Babra ha editat, continuant l'obra iniciada per en Sampere i Miquel (a. c. s.) Amb molt bon encert, el senyor Babra ha confiat aquesta tasca, que era tant necessària com difícil, a l'eminent arqueòleg Mn. Josep Gudiol, conservador del Museu de Vich. En ella hi serà estudiada, amb gran quantitat d'aportacions documentals, l'obra dels mestres del trescents des del període inicial, en que l'art de la pintura a Catalunya surt del període romànic.

Tenim sobre aquest nou llibre, que ha de posar en valor arreu d'Europa la nostra escola de pintura del segle XIV, les millors impressions, i en felicitem a l'avançada a l'autor i l'editor.

El propi autor de «Els Trescentistes», sabem que està ultimant demés, un treball monogràfic sobre Lluís Borressà que li ha encomanat l'Acadèmia de Belles Arts de Barcelona, i en el qual vindran a posar-se en clar importants aspectes de la vida i l'obra d'aquest gran mestre del trescents.

Les obres de decoració del Saló de Cent a la Casa de la Ciutat.

S'està procedint a l'acabament de les obres de decoració del Saló de Cent a la Casa de la Ciutat, el projecte de la qual fou premiat en concurs públic, recaient el premi a favor de l'artista senyor Moncerdà.

L'aspecte que ofereix la gran sala gòtica de la casa comunal, és en l'actualitat prometedora de que el senyor Moncerdà, escrupolosament fidel a l'estil gòtic català de la mateixa, ha lograt

donar dignitat i sumptuositat a les nues parets del gran espai, sense llevar-li el seu encant ni la seva bella sobrietat.

Presideix la sala, un gran relleu d'alabastre policromat, delicadament treballat, seguint l'estil fastuós dels retaules de Forment, on es veuen dos heralds sostenint l'escut de Barcelona. Els Sants patrons de la ciutat, figuren en el retaule.

El treball d'aquest retaule ha costat un enorme treball de consulta que revela amb quin respecte i quin amor el senyor Moncerdà ha portat a terme la seva feina. Actualment és posada al Saló una mostra dels setials dels concellers, el respall dels quals formarà el vol de l'estrada, una bella socalada de fusta tallada. Les llànties noves de bell estil, on llueixen els primers tradicionals de la forja del ferro catalana, són penjades també.

La Sala d'Actes de l'Acadèmia de Ciències.

La Acadèmia de Ciències i Arts ha renovat el decorat de la seva Sala de Sessions, encomanant la decoració dels murs a l'eminent pintor-Fèlix Mestres, membre de la mateixa, qui tant és distingit en la decoració de la Sala de Juntes del Col·legi de Notaris.

El senyor Mestres ha realitzat en aquesta obra, de la qual donarem una informació pròximament, un esforç de discreció i de ver sacrifici de les seves dots de pintor, en benefici de l'harmonia arquitectònica del conjunt. Dins d'aquest conjunt, damunt l'estrada, presideix amb el seu color brillant bellament harmonitzat amb el reste, una tela amb tema al·legòric del pintor En Lluís Masriera, també membre de la docta institució.

G. Homar

Mobles
Làmpares
Decoració
Antiguitats

Canuda, 4 BARCELONA

**Mobles Artístics
de Roten (Jonc)**

Fàbrica:
Passeig de Gracia, 115
BARCELONA

MOBLES D'ART • DECORACIÓ

M. PALLAROLS

EXPOSICIÓ: PASSEIG DE GRACIA, 44

TALLERS: PORVENIR, 22, S. G.

Reproduccions artístiques
en marbre, pedra, etc.

Fundició de bronzes a la cera perduda

Gabriel Bechini

TELÈFON S. P. 120

Roger de Flor, 162, i Consell de Cent, 430
Barcelona

ANTIGA CASA A. OLIVA
FUNDADA EN 1885

T. Priu Maríné

Taller de daurats • Altars • Imatges
Decoració i reproducció en pasta
d'objectes d'art antic i modern
Casa especial per a la restauració
de retaules antics

Consell de Cent, 368
(entre Bruch i Girona) Barcelona

FUSTERIA

ENRIC TARRAGÓ

Taller de Construccions:
Consell de Cent, 283 Telèf. 4752 A.

Fàbrica d'elaborar fusta:
Roger de Flor, 132 Telèf. 327 S. F.

H. Blanco Bañeres

Call, 21 (Pl. S. Jaume). -Telèf. 19 A.

ALFOMBRES
TAPISSERIES
CORTINATGES
LLENCERIA

TAPISSOS PERSES I D'ESMIRNA
NUSATS A MÀ

DECORACIONS

Armadura estopa - guix

Avila

Barcelona Passeig S. Joan, 73
Telèfon 306 S. P.

TOMÀS AYMAT

Manufatura de Tapisseries d'alt i baix llig i Catifes nuades a mà

RESTAURACIÓ D'ANTIC I MODERN • LA MANUFACTURA S'ENCARREGA DE PROJECTAR EN ORDENACIÓ AL LLOC QUE S'HA DE DECORAR O ENCATIFAR O BÉ EXECUTA SEGONS PROJECTE DEL QUE FA L'ENCÀRREC

S'admeten encàrrecs per entregar el 1.º Octubre

Rius i Taulet, 21 • S. CUGAT DEL VALLÈS
TELÈFON: Sabadell 4020

Pintura : Paper : Decoració

Manuel Coromínas

Astúries, 14 Tel. 394 G.
BARCELONA (G.)

RIGALT, BULBENA i C.^a

VIDRIERIA D'ART I INSTAL·LACIONS

CASANOVA, 32 (entre Corts i Sepúlveda)
TELÈF. 5343-A. BARCELONA**JOAN BUSQUETS**

Casa fundada l'any 1840

MOBLES ARTÍSTICS DECORACIÓ
OBJECTES PER A PRESENTExposició, Despatx i Tallers:
Passeig de Gràcia, 36 - Tel. 5314 A - Barcelona**RENART**Reproduccions
Enquadraments d'artDiputació, 271
BARCELONAFusteria d'Obres i d'Estils
Ebenisteria · Instal·lació d'Establiments Comercials i Despatxos**VÍDUA de F. GASAS**SECCIÓ DE PERSIANES
COLISSES ENROTLLABLESDiputació, 119 i 121 Tel. H. 860
BARCELONA**MIGUEL BECH**Construccions
i Decoració
en guix i pastaURGELL, 165 Tel. 590 G.
BARCELONA**GALERIES DALMAU**

PASSEIG DE GRÀCIA 62 - TEL. 1172 G.

BELLES ARTS
EXPOSICIONSSECCIONS DE: MATERIAL PER ARTISTES
MARCS, MOTLLURES
OBJECTES D'ART
LIBRERIA
ANTIGUITATSMagatzem de papiers pintats
per a decorar habitacions**Fill de Josep Guasch**(Successor de Moragas i C.^a)Raurich, 8 Tel. 5268 A.
Barcelona**GALERIES LAYETANES**

Corts Catalanes, 613 Tel. A. 4903

EXPOSICIONS D'ART
TAPISOS
LÀMPARES
DECORACIÓ**CONSTRUCCIÓ DE MOBLES**
D'ESTIL**R. SIVNER**
JOIERTEL. 813-S. P. GRANVIA, 643
BARCELONA

CASA FUNDADA L'ANY 1835

LONES, LONETES, LLANETES
I ALTRES TEIXITSTOLDOS, VELAM, BANDERES
I SIMILARSTENDES DE CAMPANYA
DE DIFERENTS MODELSCONFECCIÓ DE TOTA CLASSE
DE TREBALLS DEL RAM**G. ESTAPÉ**

PASSEIG DE SANT JOAN, 8

TELÈFON 203-S. P.
BARCELONA

EXPOSICIÓ

Compra i Venda d'Antiguitats

J. ValencianoCorribia, 2, pral. (Cant. Pl. Nova)
BARCELONA**Vanos-Ombrel·les****J. Cardús**

Porta-ferrissa, 10

Faianç Català

Vidua de Santiago Segura

BRONZES : MARBRES : ESMALTS
SERVEIS DE CRISTALL
VAIXELLES : CERÀMIQUES
I VIDRES DE TOTS ELS PAÏSOSESPECIALITAT EN BOMBONERES PER A
BODES I BATEIG. PRESENTACIÓ EXQUISIDA615, Gran-Via Telèf. 1884 A
BARCELONA**Vda. de M. Guarro**Fàbrica de
Paper de TinaFundada
el segle XVIIIPROVEÏDORA DE PAPER SEGELLAT
DE LES REPÚBLIQUES ARGENTINA,
PERÚ, XILE I URUGUAY. PAPER DE
FIL DE TOTES MENES. PAPER CATA-
LÀ. PAPER D'OFICI. PAPER PER A
EDICIONS. PAPER TELA. CARTRO-
LINES. CARTROLINES DE COLORS.
CARTROLINES DE FIL PER A CAR-
TES. TARGES, SOBRES. ESTOTXERIAPAPERS I CARTROLINES ESPECIALS
PER A DIBUIX

Via Layetana, 7 * BARCELONA

TALLER DE TAPISSERIA
DE**Perfecte Llosà**Especialitat en sillons capitonnés
forrats de pell :: Es tapissen
parets i tota mena de cadires ::
Confecció de cortinatges i fundesRosselló, 204 Telèf. 1058-G.
Barcelona

El més gran assortit

en

Llibres d'ArtLLIBRERIA
SUBIRANA

Porta-ferrissa, 14 Barcelona

Construcció i Decoració
Fàbrica de parquets
Fusteria mecànica**Bastús, Queraltó i C.^a**Carrer de Santa Elença, 4 i 6
TRANSVERSAL ALS DE RIERETA I CARRETES
Tel. 284 A. BARCELONA**F. MORAGAS**

ANTIGUITATS

Plassa Catedral, 2 BARCELONA

PERFUMS
MYRURGIA
BARCELONA